

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy a soudce zpravodaje Tomáše Langáška a soudců Jaromíra Jirsy a Jana Wintra o ústavní stížnosti stěžovatelky: **J. T.**, zastoupená JUDr. Jiřím Novákem, advokátem, sídlem Na Strži 2102/61a, Praha 4, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. června 2024 č. j. 55 Co 115/2024-521, za účasti **Městského soudu v Praze** jako účastníka řízení a **a) J. T.**, zastoupeného Radkem Vojtkem, Ph.D., advokátem, sídlem Na Pláni 3306/13a, Praha, a nezletilých **b) a c)**, zastoupených opatrovníkem městskou částí Praha 5, sídlem náměstí 14. října 1381/4, Praha 5, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 26. června 2024 č. j. 55 Co 115/2024-521 bylo porušeno základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. června 2024 č. j. 55 Co 115/2024-521 se ruší.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti posuzované věci a obsah napadeného rozhodnutí

1. V podané ústavní stížnosti stěžovatelka namítá porušení svého práva na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), respektive práva na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, práva na rovnost účastníků řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny, práva na ochranu soukromého a rodinného života dle čl. 10 odst. 2 Listiny a práva rodiče na péči o děti a jejich výchovu dle čl. 32 odst. 4 Listiny. Stěžovatelka též namítá porušení čl. 18

odst. 1 ve spojení s čl. 3 Úmluvy o právech dítěte a čl. 1 odst. 1, 2 odst. 3, čl. 4, čl. 81, čl. 90, čl. 95 a čl. 96 Ústavy České republiky a čl. 2 odst. 2 Listiny.

2. Stěžovatelka se v roce 2022 domáhala úpravy poměrů nezletilých dětí, které měla v té době ve střídavé péči s vedlejším účastníkem a). Střídavá péče byla rozložena rovnoměrně v týdenním intervalu na základě dohody rodičů schválené soudem v roce 2021.

3. Obvodní soud pro Prahu 5 rozsudkem ze dne 1. února 2024 č. j. 50 P 307/2022-485 23 P a Nc 2/2023 svěřil nezletilé děti do tzv. asymetrické střídavé péče rodičů tak, že v péči otce budou každý sudý týden od středy do neděle a u matky (stěžovatelky) po zbývající dobu. Neshledal překážky střídavé péče. Vzal však v úvahu stanovisko dětí, které si přály být více u matky. Dceři je 10 let a je dostatečně rozumově a emocionálně vyspělá, takže je nutno její přání považovat za zásadní vodítko při hledání jejího nejlepšího zájmu. Synovi je 8 let, a ačkoli mohl částečně přejímat názory své starší sestry, po celé řízení vyjadřoval neměnné přání být více s matkou. S ohledem na zjištěnou citlivost a přetíženost syna je pro něj zvolená forma péče vhodnější než rovnoměrná střídavá péče. Nucení dětí k symetrické střídavé péči by navíc mohlo zhoršit jejich vztah k otci.

4. Městský soud v Praze napadeným rozsudkem k odvolání otce [vedlejšího účastníka a)] změnil rozsudek obvodního soudu tak, že zamítl návrh stěžovatelky na změnu péče (děti se tedy vrátily do rovnoměrné střídavé péče). Městský soud předeslal, že vyšel ze skutkových zjištění obvodního soudu, dospěl však k odlišnému právnímu závěru, že nenastala podstatná změna poměrů, která by odůvodnila změnu rozložení péče o nezletilé děti. Postupně se zhoršující vztah dětí k otci, na který poukazovala stěžovatelka, městský soud nepovažoval za dostatečně závažnou okolnost. Zdůraznil též, že výpovědi dětí nebyly identické, syn byl zjevně pod vlivem starší sestry a sám změnu výchovného prostředí nepreferoval. Stěžovatelka netvrdila, že by se otec měl k dětem chovat hůře než v minulosti či že by se zhoršily jeho výchovné schopnosti. Městský soud uvedl, že respektuje vyjádřený postoj dětí, nicméně popsaná situace nedosahuje intenzity vyžadující omezení práva otce výchovně působit na děti. Apeloval však na otce, aby byl více empatický a snažil se pochopit vztah dětí k němu.

II.

Argumentace stěžovatelky

5. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítá, že městský soud se nevypořádal s jejími tvrzeními a důkazními návrhy, nesprávně zjistil skutkový stav, zcela ignoroval participační práva nezletilých dětí a rozhodl v rozporu s jejich nejlepším zájmem. Rozhodnutí městského soudu bylo nepředvídatelné, odporuje ustálené judikatuře a postrádá náležité odůvodnění. Městský soud porušil i zásadu rovnosti účastníků řízení. Zásadní změna poměrů jednoznačně vyplývá z pohovorů, které s dětmi provedl opatrovník i obvodní soud, i ze zpráv psychologa, kterého obě děti navštěvují. Městský soud hodnotil důkazy a sdělení dětí zcela odlišně než obvodní soud, aniž je sám zopakoval. Nezjišťoval, v jakém psychickém stavu jsou děti a co si přejí. Opatrovník i v odvolacím řízení navrhol, aby děti trávily s otcem kratší dobu. Městský soud přání dětí zcela bagatelizoval, vůbec se nezabýval jejich názorem. Napadený rozsudek postrádá vyhodnocení nejlepšího zájmu dětí. Otec se o děti před rozvodem nijak zvlášť nestaral, takže stěžovatelka nemohla vědět, jak o ně bude pečovat a jak se u něj děti budou cítit.

V průběhu řízení poukazovala na závadné jednání otce vůči dětem, které má znaky šikany. Psychický stav nezletilé se navíc po rozhodnutí městského soudu zhoršil. Děti k otci chodily od středy do neděle už od listopadu 2023, a městský soud tak značně zasáhl do stability jejich výchovného prostředí.

III.

Vyjádření účastníka a vedlejších účastníků řízení, replika stěžovatelky a duplika vedlejšího účastníka

6. Městský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí, které považuje za dostatečné. Stěžovatelčina právní argumentace se odvíjí od skutkových námitek, avšak Ústavní soud by zásadně neměl posuzovat skutkový stav zjištěný obecnými soudy.

7. Vedlejší účastník ve vyjádření upozornil, že se stěžovatelka domáhá přehodnocení skutkových otázek a porušení svých práv spatřuje v tom, že odvolací soud nerozhodl v její prospěch. Odvolací soud vycházel ze skutkových zjištění učiněných již nalézacím soudem. Ani nalézací soud nezjistil zásadní změnu poměrů a neměl pochybnosti o rodičovské kompetenci obou rodičů. Stěžovatelka nemá aktivní legitimaci namítat porušení participačních práv dětí. Nadto pomíjí, že participační práva dětí byla naplněna. Soudy nemohou své závěry stavět pouze na přání dětí a rezignovat na komplexní posouzení jejich zájmů. Ústavní soud dlouhodobě prosazuje režim symetrické střídavé péče, který by měl být pravidlem. Stěžovatelka nerespektuje pravomocná rozhodnutí a protiprávně vytěsňuje vedlejšího účastníka z výchovy dětí.

8. V replice stěžovatelka zdůraznila povinnost soudu odůvodnit, proč nepřihlédl k přání nezletilých dětí, což městský soud neučinil. Postoj dětí k rozsahu péče se nezměnil, chtějí u otce trávit méně času, necítí se tam dobře. U dcery se po rozhodnutí městského soudu výrazně zhoršily stavy úzkosti, musela začít brát antidepresiva. Práva dětí mají přednost před právy rodičů. Děti k otci odmítají chodit na celý týden i přes stěžovatelčina upozornění. Otec se s nimi nesnaží udržovat normální vztah.

9. V dalším podání pak stěžovatelka popsala dále se zhoršující psychický stav obou dětí a ohradila se proti tomu, že ji soudy vyzvaly k dobrovolnému plnění povinnosti řádně připravit děti na styk s vedlejším účastníkem a nařídily jí setkat se s odborníkem v oboru pedopsychologie.

10. Ustanovený opatrovník nezletilých dětí (orgán sociálně-právní ochrany dětí) uvedl, že vedlejší účastníci opakovaně vyjadřují přání omezit četnost pobytů u otce kvůli negativním zkušenostem s jeho chováním. Pobyt u otce vnímají jako emočně náročný a nepříjemný, zejména proto, že otec často křičí, často i kvůli drobnostem, a jejich názor vždy bagatelizuje. Názory nezletilých vedlejších účastníků jsou konzistentní a vycházejí z reálných zkušeností, což je významné při posuzování jejich schopnosti samostatně formulovat své potřeby a přání. Nezletilí vedlejší účastníci jsou z hlediska věku i rozumového vývoje dostatečně vyspělí na to, aby byly jejich názory a přání v plném rozsahu respektovány a reflektovány v rozhodovacím procesu.

11. Vedlejší účastník a) v duplice upozornil, že stěžovatelka nerespektuje rozhodnutí obvodního a městského soudu, její tvrzení jsou selektivní, nepodložená a nelogická, domáhá se přehodnocení skutkových otázek a předkládá novoty. Poukázal též na to,

že v řízení před obecnými soudy zpochybňoval nezaujatost orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Ze spisu jednoduše neplyne skutkový závěr o podstatné změně poměrů. Mezi napadeným rozhodnutím a psychickým stavem dětí neexistuje příčinná souvislost. Vedlejší účastník též znovu zpochybnil legitimaci stěžovatelky namítat porušení práv dětí. Stěžovatelka popírá právo otce na spravedlivou účast na výchově dětí. Její odkazy na judikaturu nejsou přílehlivé. Názor dítěte není výlučným vodítkem při hledání jeho nejlepšího zájmu.

12. Ústavní soud dupliku vedlejšího účastníka a) nezasílal na vědomí stěžovatelce, městskému soudu ani opatrovníku vedlejších účastníků. Všechny podstatné argumenty již v řízení zazněly, duplika do značné míry kopíruje obsah prvního vyjádření vedlejšího účastníka a), a tudíž ostatní účastníky a vedlejší účastníky (zejména stěžovatelku) nikterak nezkrátí na právech, že se s jejím obsahem před rozhodnutím Ústavního soudu neseznámí. Stěžovatelka a vedlejší účastník a) se navíc ve svých pozdějších vyjádřeních zaměřují (kromě uvádění nových skutečností, které v podstatě nejsou pro přezkum napadeného rozhodnutí relevantní) na podrobné vyvracení jednotlivých tvrzení a argumentů toho druhého (ilustrativní jsou například poukazy vedlejšího účastníka na to, že stěžovatelka citovala usnesení Ústavního soudu chybně jako nálezy). Pokračování v této „přestrelce“ již nelze považovat za hospodárné, Ústavní soud není poštovní úřad.

IV.

Posouzení ústavní stížnosti

13. Ústavní soud v první řadě shledal, že městský soud neporušil zákaz překvapivých rozhodnutí. Zaujetí odlišného právního závěru odvolacím soudem oproti právnímu názoru soudu prvního stupně samo o sobě neporušuje čl. 36 odst. 1 Listiny; z povahy věci je vlastní instančnímu přezkumu. Z ústavního hlediska je problematické až to, pokud odvolací soud zaujme právní názor, který v řízení dosud nezazněl a účastníci jej nemohli rozumně předvídat (nález ze dne 26. května 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 32, či nález ze dne 23. dubna 2013 sp. zn. II. ÚS 4160/12, N 66/69 SbNU 213). V tomto případě však městský soud vrátil režim péče o děti do stavu, v jakém byl před rozhodnutím obvodního soudu a proti kterému se stěžovatelka od počátku vymezovala (již podáním návrhu na úpravu poměrů nezletilých dětí). Argument, že v rodině nenastala dostatečně závažná změna poměrů, uplatňoval vedlejší účastník již v průběhu řízení před obvodním soudem. Stěžovatelka se tedy k právnímu názoru, který nakonec zaujal městský soud, mohla vyjádřit a nebyl, resp. nemohl být pro ni nepředvídatelný.

14. Městský soud neporušil ani stěžovatelčino právo na rovné postavení v řízení. Zásadu rovnosti účastníků řízení je třeba chápat jako „rovnost zbraní, respektive rovnost příležitostí“. To znamená, že každá procesní strana by měla mít přiměřenou možnost přednést svou záležitost za podmínek, jež ji nestaví do podstatně nevýhodnější situace, než ve které je protistrana – cílem rovnosti zbraní je dosažení „spravedlivé rovnováhy“ mezi stranami sporu (nález ze dne 25. ledna 2021 sp. zn. II. ÚS 3395/20, N 15/104 SbNU 131, bod 14). Stěžovatelka porušení rovnosti spatřovala v tom, že městský soud rozhodl zcela ve prospěch vedlejšího účastníka. Taková situace je však logickým a nutným výsledkem řízení, v němž vystupují účastníci se vzájemně protichůdnými zájmy, což byl i tento případ (byť jde formálně o tzv. nesporné řízení).

15. Zbývající námitky stěžovatelky jsou však již důvodné.

IV.1.

Změna hodnocení důkazů v odvolacím řízení a participační práva nezletilých dětí

16. Městský soud v první řadě pochybil v procesní rovině, neboť dospěl k podstatně odlišným skutkovým zjištěním než obvodní soud, aniž sám provedl dokazování. V rámci toho navíc porušil participační práva nezletilých dětí, neboť jeho odlišný skutkový závěr se týkal právě jejich názoru, který však městský soud sám nezjišťoval.

17. Odvolací soud sice není vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a je oprávněn důkazy přehodnotit, musí je však za tímto účelem sám provést a vytvořit si tím podklad pro odlišné hodnocení důkazů. Pokud tak neučiní, zatíží své rozhodnutí závažnou vadou a poruší právo účastníků řízení na soudní ochranu (náleze ze dne 29. května 2000 sp. zn. IV. ÚS 275/98, N 79/18 SbNU 183). Skutková zjištění jsou výsledkem provádění důkazů, může je tedy činit jen ten soud, který dokazování provedl. Je proto zásadně nepřípustné, aby odvolací soud hodnotil důkazy jinak než soud prvního stupně, aniž je sám provedl (náleze ze dne 3. srpna 2011 sp. zn. I. ÚS 3725/10, N 139/62 SbNU 175). Hodnocením důkazů bez jejich provedení soud porušuje čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zejména porušuje zásadu přímosti dokazování, jejímž účelem je zajištění objektivity a nezávislosti soudního rozhodování, jakož i zabezpečení práva účastníků řízení vyjádřit se ke všem prováděným důkazům (náleze ze dne 17. února 2015 sp. zn. II. ÚS 1180/14, N 35/76 SbNU 485).

18. Obvodní soud dospěl na základě provedeného dokazování k závěru, že obě děti setrvale vyjadřují přání být více s matkou, u otce chtějí také být, ale nikoli celý týden, přičemž hlavním důvodem je, že na ně otec často křičí (bod 25 rozsudku obvodního soudu). Městský soud z těchto skutečností vyšel také, doplnil k nim však, že výpovědi dětí nebyly identické, syn byl zjevně pod vlivem starší sestry a sám změnu výchovného prostředí ani nepreferoval. Tento závěr však představuje skutkové, nikoli právní hodnocení, které zjevně neodpovídá tomu, k čemu dospěl obvodní soud, a zároveň postrádá oporu v dokazování provedeném v řízení před obvodním soudem.

19. Ve spise jsou založeny celkem čtyři protokoly o pohovorech s nezletilými dětmi (tři provedl orgán sociálně-právní ochrany dětí, jeden soudkyně obvodního soudu), které pokaždé uváděly, že chtějí být více s matkou, protože na ně otec pořád křičí. Toto přání vyjádřily obě děti, syn i v nepřítomnosti své sestry (pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí dne 20. února 2023 hovořila s každým z dětí zvlášť, během pohovoru v kanceláři soudkyně obvodního soudu dne 11. dubna 2023 dcera opustila místnost). Není tedy zřejmé, z čeho městský soud dovodil, že syn nepreferuje změnu výchovného prostředí (z rovnoměrné střídavé péče na více času s matkou). Zároveň lze mít pochybnosti o tom, zda má v provedených důkazech oporu závěr městského soudu, že je syn zjevně pod vlivem starší sestry. Tuto možnost sice naznačoval již obvodní soud a je možné, že oba soudy vycházely z poznámky orgánu sociálně-právní ochrany dětí z pohovoru ze dne 29. června 2023, že za děti mluví dcera, syn ji pouze drobně doplňuje a názorově se k ní přiklání, nicméně ve spise je založena i zpráva psychologa, dle které syn se sestrou příliš dobře nevychází. Každopádně se Ústavnímu soudu jeví jako příliš kategorické tvrzení, že byl syn pod vlivem své sestry „zjevně“, pro které ve spise dostatečný podklad skutečně nalézt nelze.

20. Městský soud tedy dospěl k odlišným skutkovým závěrům než obvodní soud, aniž sám provedl dokazování, přičemž jeho závěry nemají dostatečnou oporu v důkazech

provedených obvodním soudem. Městský soud proto porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

21. Uvedeným způsobem navíc městský soud porušil participační práva nezletilých dětí, neboť odlišné skutkové závěry se týkaly právě jejich názoru.

22. V tomto směru Ústavní soud nejprve připomíná, že právo dítěte být slyšeno ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, zaručené v čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, je osobním právem dítěte, nikoli právem jeho rodiče či jiné osoby na to, aby bylo dítě v řízení vyslechnuto (nález ze dne 17. května 2019 sp. zn. II. ÚS 4247/18, N 81/94 SbNU 104, bod 27, či usnesení ze dne 4. ledna 2019 sp. zn. II. ÚS 4097/18, bod 10, a ze dne 10. listopadu 2020 sp. zn. II. ÚS 2598/20, U 18/103 SbNU 411, bod 14). Pokud však porušení participačních práv dítěte představuje zásadní vadu při zjišťování skutkového stavu, může založit porušení práva rodiče na soudní ochranu (nálezy ze dne 29. října 2019 sp. zn. III. ÚS 2396/19, N 180/96 SbNU 263, bod 39, či ze dne 19. prosince 2017 sp. zn. II. ÚS 1931/17, N 235/87 SbNU 811, bod 44). Stěžovatelka tedy může namítat porušení participačních práv nezletilých dětí, a to právě v rovině porušení svého práva zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny.

23. K účasti dětí v řízeních, která se jich dotýkají, existuje početná judikatura Ústavního soudu (z poslední doby lze odkázat například na nález ze dne 7. září 2023 sp. zn. II. ÚS 1192/22, již citovaný nález sp. zn. IV. ÚS 1002/19 či již citované usnesení sp. zn. II. ÚS 2598/20). Participační práva dítěte mají základ v čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož jsou smluvní strany této úmluvy povinny zabezpečit *dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni*. Druhý odstavec citovaného ustanovení potom konkretizuje, že *za tímto účelem se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství*. Dítě tedy zásadně musí mít možnost účastnit se jednání a vyjádřit se k věci. Upustit od přímého zjišťování jeho názoru lze jen v jeho zájmu a s dostatečným odůvodněním (nález sp. zn. IV. ÚS 1002/19, bod 18, či nález ze dne 19. února 2014 sp. zn. I. ÚS 3304/13, N 18/72 SbNU 217). Podstatou participačního práva je, aby dítě nebylo vyloučeno z rozhodování o své osobě a různých aspektech svého života, aby se cítilo součástí tohoto rozhodování a nebylo jen pasivním příjemcem rozhodnutí o sobě sama (usnesení sp. zn. II. ÚS 2598/20, bod 15).

24. Městský soud však na zjišťování názoru nezletilých dětí rezignoval, ačkoli již byly ve věku, kdy byly schopny svůj názor vyjádřit (10 a 8 let, k tomu viz nález ze dne 26. května 2014 sp. zn. I. ÚS 2482/13, N 105/73 SbNU 683, bod 25), jak upozorňoval i orgán sociálně-právní ochrany dětí (opatrovník nezletilých dětí). Prezentoval přitom názor dětí způsobem, který zcela neodpovídal tomu, co děti konstantně uváděly během řízení před obvodním soudem. Tím participační práva dětí do značné míry popřel a omezil jejich postavení coby aktivních účastníků soudního řízení, ačkoli právě jejich práva a zájmy byly předmětem řízení (a sporu mezi stěžovatelkou a otcem dětí). Navíc tak městský soud postupoval za situace, kdy se odchýlil od názoru orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který navrhoval rozložení péče nerovnoměrně ve prospěch stěžovatelky. V takové situaci bylo přímé zjištění názoru dětí o to důležitější (nález sp. zn. IV. ÚS 1002/19, bod 22). Městský soud tedy zatížil odvolací řízení závažnou vadou,

v jejímž důsledku bylo porušeno stěžovatelčino právo na soudní ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny).

IV.2.

Hodnocení nejlepšího zájmu dětí

25. Ústavní soud dále shledal, že městský soud nevěnoval dostatečnou pozornost hodnocení nejlepšího zájmu nezletilých dětí [vedlejších účastníků b) a c)]. I zde přitom platí, že pochybení městského soudu porušilo stěžovatelčino právo na soudní ochranu, v tomto případě v rovině nedostatečného odůvodnění soudního rozhodnutí.

26. Povinnost soudů řádně odůvodnit svá rozhodnutí je jedním z klíčových prvků spravedlivého procesu chráněného čl. 36 Listiny (například náleze ze dne 20. června 1995 sp. zn. III. ÚS 84/94, N 34/3 SbNU 257). Prostřednictvím odůvodnění seznamuje soud účastníky řízení s úvahami, které jej vedly k vydání rozhodnutí. Soud se musí vypořádat se všemi relevantními okolnostmi a uplatněnými tvrzeními či námitkami (například náleze ze dne 23. března 2006 sp. zn. III. ÚS 525/01, N 70/40 SbNU 691). Rozhodnutí, které řádně odůvodnění postrádá, je nepřezkoumatelné a zpravidla porušuje právo účastníků řízení na soudní ochranu (například náleze ze dne 6. března 1997 sp. zn. III. ÚS 271/96, N 24/7 SbNU 153, z poslední doby viz též například náleze ze dne 3. dubna 2024 sp. zn. II. ÚS 237/24).

27. Nosným důvodem rozhodnutí městského soudu byl závěr o neexistenci dostatečně závažné změny poměrů. Městský soud tedy vyšel z § 909 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, podle něhož *změní-li se poměry, soud změní rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu*. Při výkladu tohoto ustanovení však městský soud pominul, že i při rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí založených dřívějším rozhodnutím soudu či dohodou rodičů je předním hlediskem nejlepší zájem dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte).

28. Ústavní soud již v minulosti judikoval, že pokud soudy rozhodují o péči o dítě za situace, kdy již existuje rozhodnutí či dohoda rodičů o péči, je podstatné posoudit, zda nastala dostatečná změna okolností a zda je v souvislosti s ní nutné ochránit nejlepší zájmy dítěte změnou dosavadních výchovných poměrů. Pokud význam nastalé změny okolností převáží nad zájmem dítěte na stabilním výchovném prostředí, vyžaduje ochrana jeho práva na respektování rodinného života rozhodnutí o změně péče (náleze sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 29, či náleze ze dne 20. září 2022 sp. zn. IV. ÚS 2002/22, bod 17). Změna výchovného prostředí je namístě zejména v případech, kdy dosavadní úprava výchovy (péče) již nadále nezajišťuje nejpříznivější podmínky pro zdárný vývoj dítěte, či se dostane do rozporu s jeho zájmy, a to zejména tam, kde se mezi dítětem a rodičem, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, vyvinul takový vztah, který ohrožuje zdárný vývoj dítěte (usnesení ze dne 8. srpna 2005 sp. zn. II. ÚS 309/05 či ze dne 26. února 2015 sp. zn. III. ÚS 3139/14). Soudy tudíž neposuzují jen změnu poměrů, ale též její způsobilost ovlivnit původní rozhodnutí o výkonu rodičovských práv a povinností (usnesení ze dne 13. srpna 2015 sp. zn. III. ÚS 1544/15).

29. Při rozhodování o návrhu na změnu péče je třeba vycházet z nejlepšího zájmu dítěte v kontextu srovnání stávajícího a navrhovaného výchovného prostředí. Sám argument, že dosavadní výchovné prostředí není vhodné po kratší době měnit, neobstojí v situaci, kdy se soud nijak nevypořádá s tím, zda je nový režim péče o děti změnou k lepšímu,

či horšímu (již citovaný nálezn sp. zn. I. ÚS 823/16, bod 41). Stabilita výchovného prostředí tedy není bez dalšího argumentem pro zachování dosavadní formy či rozsahu péče. Má-li být stávající model péče zachován, musí být prokázáno a argumentačně doloženo, že změna výchovného prostředí není v nejlepším zájmu dítěte. Ten však nelze ztotožňovat s neměnností výchovného prostředí bez dalšího. Jinak řečeno, argumentace zájmem na stabilním výchovném prostředí sama o sobě nestačí, vždy je třeba zasadit ji do kontextu posouzení vlivu změny prostředí na psychický či fyzický komfort dítěte (tamtéž, bod 43, či nálezn ze dne 17. května 2019 sp. zn. II. ÚS 4247/18, N 81/94 SbNU 104, bod 15). Přehodnocení stávajících poměrů péče o dítě tedy musí být komplexní a podrobné a v každé jeho složce je třeba hodnotit nejlepší zájem dítěte (nálezn ze dne 24. června 2016 sp. zn. II. ÚS 169/16, N 120/81 SbNU 873, bod 24). Změna rozložení péče musí být odůvodněna nejen zásadní změnou poměrů, ale též nejlepším zájmem dítěte (nálezn ze dne 15. května 2019 sp. zn. II. ÚS 1191/17, N 90/89 SbNU 353, bod 25). Pokud je stávající úprava poměrů péče o děti funkční, oba rodiče se podílí na jejich výchově ve střídavé péči a dětem taková úprava vyhovuje, lze novou úpravu nařídít jen tehdy, je-li pro děti ještě lepší než úprava původní (nálezn ze dne 30. května 2023 sp. zn. III. ÚS 409/23, bod 33).

30. I při rozhodování o změně poměrů nezletilých dětí je tedy předním hlediskem jejich zájem, jehož optikou je třeba poměřovat stávající a nově zvažovaný režim péče. Zájmu dítěte musí soud věnovat patřičnou pozornost – a to zejména za situace, kdy je stávající režim péče výsledkem soudem schválené dohody rodičů. V takovém případě totiž soud zpravidla dohodu schválně, aniž by k nejlepšimu zájmu dítěte prováděl (podrobnější) dokazování (byť i v tomto případě má povinnost jej brát v úvahu, viz § 906 odst. 2 občanského zákoníku).

31. Při hledání nejlepšního zájmu dítěte je zásadním vodítkem jeho názor (nálezy ze dne 18. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14, N 235/75 SbNU 617, bod 20, či ze dne 9. října 2019 sp. zn. IV. ÚS 1002/19, N 174/96 SbNU 211, bod 18), samozřejmě za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, aby bylo schopné jej formulovat. Obecně platí, že čím starší dítě je, tím větší má jeho názoru váhu. U mladších dětí, zejména těch v předškolním věku, musí soud hodnotit jejich názor s přihlédnutím k jejich věku a rozumové vyspělosti (nálezn sp. zn. I. ÚS 2482/13, bod 23). Zároveň nelze rozhodnutí soudu založit pouze na přání dítěte a upustit od pečlivého a komplexního posouzení jeho zájmů (například nálezn ze dne 18. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 1708/14, N 235/78 SbNU 617, bod 20). Věc je vždy třeba posuzovat v celkovém kontextu rodinné situace tak, aby byl prioritním hlediskem zájem dítěte (nálezn ze dne 14. ledna 2020 sp. zn. I. ÚS 3241/19, N 8/98 SbNU 56, bod 25). Nicméně pokud soud nehodlá k jednoznačně formulovanému názoru dětí přihlédnout, musí své závěry patřičně odůvodnit.

32. Ústavní soud již výše dovodil, že nezletilí vedlejší účastníci byli v době řízení před obecnými soudy dostatečně rozumově a emocionálně vyspělí, aby mohli vyjádřit svůj názor na režim, v jakém by chtěli pobývat u svých rozvedených rodičů. Městský soud měl tudíž tento názor vzít za výchozí bod svých úvah o jejich nejlepšimu zájmu. Z odůvodnění jeho rozsudku však nevyplývá, že by tímto způsobem postupoval. Fakticky totiž před přáním dětí, které navíc zejména v případě nezletilého syna do značné míry relativizoval (viz výše), upřednostnil právo otce [vedlejšího účastníka a)] na děti výchovně působit (bod 15 napadeného rozsudku). Takovou až téměř zkratkovitou úvahu přitom nelze považovat za komplexní posouzení zájmů dětí. Městský soud například

vůbec nepřihlédl k psychickému stavu nezletilého syna (který je dle zprávy psychologa citlivý a emocionálně přetížený), jenž byl pro obvodní soud jedním z důvodů pro nerovnoměrné rozložení střídavé péče.

33. Městský soud též vůbec nevzal v úvahu, že změna poměrů ve smyslu § 909 občanského zákoníku, která odůvodňuje nové rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, se může týkat dítěte, kteréhokoli z rodičů, či jiné osoby o dítě pečující, popřípadě může spočívat v nejrůznějších objektivních okolnostech, jež účastníci řízení nejsou schopni ovlivnit (nález sp. zn. IV. ÚS 2022/22, bod 23). Může tak samozřejmě spočívat i ve změně postoje dětí (TRÁVNÍČEK, M. *Střídavá péče*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, str. 11). Má-li být přání dítěte východiskem pro hledání jeho nejlepšího zájmu a je-li zájem dítěte předním hlediskem při rozhodování o péči o dítě, je logické, že právě případná změna přání dítěte, navíc je-li opřena o zkušenost s dosavadním modelem péče, může být důvodem pro změnu režimu péče. Městský soud se však původním postojem dětí ke střídavé péči vůbec nezabýval (přičemž je otázka, zda se jím vůbec někdo zabýval v době, kdy soud schvaloval původní dohodu rodičů o péči), zaměřoval se pouze na postoj rodičů, zejména otce, k výchově dětí. Ten je sice jedním z kritérií, která by měly opatrovnické soudy brát v úvahu (například nález ze dne 30. prosince 2014 sp. zn. I. ÚS 1554/14, N 236/75 SbNU 629, bod 19), nikoli však jediným. Stále platí, že výchozím bodem pro hledání nejlepšího zájmu dětí, které jsou již schopny svůj názor formulovat, by měl být právě jejich názor.

34. Ústavní soud zdůrazňuje, že ačkoli ve své judikatuře dlouhodobě označuje střídavou péči za výchozí model, z žádného nálezu nelze dovodit, že by tímto výchozím modelem měla být jeho symetrická varianta (tedy rozložená 50:50). Naopak Ústavní soud výslovně připustil, že střídavá péče může být rozložena asymetricky (nález ze dne 3. května 2022 sp. zn. I. ÚS 3065/21, body 59 až 61). Judikatura Ústavního soudu se vymezovala zejména proti svěřování dítěte do péče jen jednoho z rodičů s tzv. širokým stykem druhého rodiče a právě v tomto kontextu akcentovala rovné právo rodičů podílet se na péči o děti. V žádném dosud vydaném rozhodnutí však nezaznělo, že by každý rodič musel mít dítě v péči po zcela shodnou dobu jako ten druhý. Ústavní soud vždy akcentoval individuální okolnosti a především nejlepší zájem dítěte. Představa, že dokonale symetrická střídavá péče (model 50:50 s intervalem střídání po jednom týdnu) je modelem preferovaným, nemá žádnou oporu v zákoně ani v ústavním pořádku; vychází z mylného přesvědčení některých rodičů, že každý z nich má „právo na ideální polovinu dítěte,“ což především nebere na zřetel, že hlavním účastníkem řízení ve věcech péče soudu o nezletilé je právě dítě, jehož nejlepší zájem stojí nade všemi ostatními zájmy. Z pohledu společenských věd je střídavou péčí situace, kdy dítě tráví alespoň 30 % času v domácnosti druhého rodiče (FUČÍK, P., ŠOLCOVÁ, M. *Nové formy rodičovství: střídavá péče a hledání jejich důsledků pro děti – přehledová studie. Sociální studia 2/2022*, str. 36). Není tedy žádný důvod dovozovat, že by výchozím modelem pro úvahy soudu mělo být vždy zcela symetrické rozložení péče mezi oba rodiče.

35. Ústavní soud opakuje, že jakékoli uspořádání poměrů dítěte, tedy i střídavá péče s jejími konkrétními parametry, musí být v jeho nejlepším zájmu. Z toho nutně vyplývá, že, je-li v zájmu dítěte jiná než zcela symetrická střídavá péče, není namístě je do takové symetrické střídavé péče svěřovat. V projednávaném případě městský soud nevěnoval dostatečnou (prakticky žádnou) pozornost okolnostem, které mohly svědčit právě pro asymetrické rozložení střídavé péče, jež vyzdvihl nalézací (obvodní) soud. Ten naopak v tomto případě citlivě vyhodnotil přání nezletilých dětí a tomu přizpůsobil interval

střídání, na rozdíl od soudu odvolacího, který bez bližšího odůvodnění a formalisticky uzavřel, že pro novou úpravu nenastala relevantní změna poměrů.

36. Ústavní soud tedy uzavírá, že městský soud zcela rezignoval na pečlivé a komplexní hodnocení nejlepšího zájmu nezletilých dětí a bez náležitého odůvodnění upozadil přání, které děti setrvale vyjadřovaly po celé řízení před obvodním soudem. Odůvodnění jeho rozhodnutí tudíž neodpovídá požadavkům vyplývajícím z čl. 36 odst. 1 Listiny.

V. Závěr

37. Napadeným rozsudkem Městského soudu v Praze bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti [§ 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu] a napadený rozsudek zrušil [§ 83 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Rozhodl tak mimo ústní jednání, neboť od něj neočekával další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 5. února 2025

Tomáš Langášek
předseda senátu